

ANKARAD, 2020; 1(2): 699-709	<a href="mailto:ankaradergisi06@gmail.com">ankaradergisi06@gmail.com</a>
e-ISSN: 2717-9052	DOI:

## NAFİ ATUF, MAÂRİF TARİHİMİZDEN İLK ERKEK VE KIZ İDÂDİLERİ

Günümüz Türkçesine Aktaran: Elif BAKSI\*

**Öz:** Osmanlı Devleti'nde en önemli orta öğretim kurumlarından biri idâdîdir. Kemal Efendi'nin nâzırlığı zamanında sıbyan mekteplerinde meydana gelen yenilikler iyi sonuçlar vermekteydi. Ancak bu mekteplerin üzerinde eğitim verebilecek kurumlar yoktu. 1868 yılında Avrupa liselerine denk Türkçe ve Fransızca'nın okutulduğu Mekteb-i Sultânî ismindeki Galatasaray Mektebi açılrsa da vilayetlerin de yüksek okullara öğrenci yetiştirecek düzeyde mekteplere ihtiyacı vardı. Bu nedenle idâdîlerin açılması artık zorunlu hale gelmiştir. 1869 Maârif-i Umumiye Nizamnamesinde idâdî mekteplerine yer verilmiştir. Kız ve erkek öğrenciler için açılması ve sayılarının artırılması konusunda destek sağlanmıştır. Çevirisi yapılan makale, eğitim alanındaki çalışmalarıyla Türk Eğitim Tarihi'ne katkılarda bulunan Nafi Atuf Kansu'nun kaleme aldığı mâarif tarihimizden ilk erkek ve kız idâdîlerini konu almaktadır. Eser, Türk Ocakları Merkez Heyeti'nin Teşrin-i sâni 1340 tarihinde yayımladığı Türk Yurdu Dergisi'nin 1. cild, 1. sayısında okurlarla buluşmuştur.

**Anahtar Sözcükler:** Osmanlı Devleti, Maârif, İdâdî, Eğitim Tarihi, Kız, Erkek.

### FIRST BOY AND GIRL HIGH SCHOOLS FROM OUR EDUCATION HISTORY

**Abstract:** High schools (idâdî) are one of the most important secondary education institutions in the Ottoman Empire. The changes that took place in Ottoman elementary primary schools during Kemal Efendi's ministry were giving good results. However, there were no institutions that could provide education above these schools. Although the Galatasaray School, named Mekteb-i Sultânî, where Turkish and French were taught, equal to European high schools, was opened in 1868, the provinces also needed schools at a level to train students for higher schools. For this reason, it has become compulsory to open high schools. High schools are mentioned in the 1869 General Education Regulation. Support has been provided to open up and increase their numbers for girl and boy students. The

\* Arş. Gör., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı, [ebaksi@nku.edu.tr](mailto:ebaksi@nku.edu.tr). ORCID: 0000-0003-2680-4114

**Baksı, E. (2020). Maârif Tarihimizden İlk Erkek ve Kız İdâdîleri, Nafi Atuf. ANKARAD, 1(2), 699-709.**

translated article focuses on the first boys and girls high schools from education history, written by Nafi Atuf Kansu, who contributed to the Turkish Education History with his studies in the field of education. The study met with the readers in the 1st volume, 1st issue of the Turkish Dormitory Journal, published by the Central Delegation of Turkish Seedbed in Tesrînisani 1340.

**Keywords:** Ottoman State, Education, High School, Education History, Girl, Boy.

Türk Yurdu

Türk Ocakları Merkezi Hey'eti tarafından neşr olunur.

Numara 1

Teşrîn-i Sâni 1340

Cild 1

### **Maârif Tarihimizden İlk Erkek ve Kız İdâdîleri**

İlk idâdî mektebine Kemal Efendi'nin mekâtib-i umumiye nâzırlığı (1264) zamanında tesâdüf ediyoruz. Sıbyan ve rüşdiye mekteplerinde vücuda getirilen tecdidat iyi neticeler veriyor; bir taraftan mektep kütütbları, talimatnâmeleri ihzar, diğer tarafta bu mekteplere muallim yetiştirilmek üzere dârümualliminler tesis olunuyordu.

Kemal Efendi'nin nâzırlığına kadar sıbyan ve rüşdiye mekteplerimizin fevkinde umûmî mekteplerimiz yoktu; yeni mekteplerin netâyic-i hasenesinden cesaret alan Kemal Efendi 1266'da o zamana kadar fevkalâde ad olunacak bir tarz tahsili kâfil olmak üzere bir nev'i lise hükmünde olan dârülmaârif mektebini kısm-ı idâdîyi şâmil olmak üzere – elyevm İstanbul'da dârümualliminin bulunduğu binada – açmıştır. Filvâki, bu mektep o zamanki rüşdiyelerin fevkinde ve dârü'l-fünuna talebe ihzar edecek kuvvette tesis olunuyordu.

1266 senesinde neşr olunan 425 numaralı Takvim-i Vekayi nüshasında şöyle yazılıyordu: “Mekteb-i celil-i mezkûr ebniyesinin derkâr olan vüs'at ve cesâmeti ve muallimeyn ve hademesinin teaddüdü cihetiyle mekâtib-i rüşdiyeye mahsus ulûm ve fûnunun mâfevkinde olarak tahsil-i fen-i kitâbete medar olacak bazı fûnun ve maârif-i tâlim ve tâallüm olunmak ve derdest inşâ olan dârülfûnun ebniyesinin dâhi bi-lutfihi'l kerîm hüsn-ü hitâmından sonra gerek oraya ve gerek aklâm-ı feyz aksama alınacak şâkirdanın suret-i tertib ve tahdidi meclis-i umûmî-yi maârifte” tezekkür edilmiş ve mezkûr mektebin rüşdiyelerin fevkinde üç senelik bir tahsile hâiz olması kabul olunmuştu.

Bu mekteb, gerek müddet-i dersiyesi, gerek mevad-ı dersiyesi itibariyle pek zayıftı. Dârülfünun, mekteb-i tıbbiye açılmış, bunlarda o zamana göre âlî bir tahsil verilmemekte idi. Binâenaleyh “dârülmaarifin”un pek mütevâzî orta tahsili bu yüksek ihtisas mektepleri için kâfi gelemezdi.

“Hidemât-ı devletin her nev’ine kesb-i liyakat eylemek üzere Avrupa lise-lerine muâdil ve Fransa mektepleri programlarına mutâbık olup Türkçe ile Fransızcanın aynı derecede tedris edilmesi gayesiyle ve “mekteb-i sultânî” ünvanıyla müceddeden tesisi karargir olan Mekteb-i Galatasaray’ın da küşad ve nizamnâmesinin neşriyle beraber talebe kayıt ve kabulünde 1285 senesi muharreminin dördüne ve 1284 Nisanının on beşine müsâdîf olan pazartesi günü mübâşeret edilmiştir.”

Saffet Paşa tarafından vücuda getirilen 1286 cemâaziye’l-evvel Maârif-i Umûmiye Nizamnâmesi bütün mektepleri olduğu gibi idâdî ve sultânîleri de tensik etmiş, bunlar hakkında ahkâm koymuştur. Bu nizamnâme ikinci maddesiyle merâtib-i tahsîliyyeyi üçe ayırmaktadır: Birincisi sıbyan ve rüşdiye, ikincisi idâdî ve sultânîye mekteplerine, üçüncüsü mekâtib-i âlîyeye mahsus olan derslerdir. Taksiminde idâdîye ve sultânîye mektepleri ayrı olmakla beraber hakîkatte idâdîye mektebi sultânîyenin – bugünkü tâbir-i vecihle – birinci devresidir.

“Mekâtib-i sultânîde okunacak dersler iki kısımdır. Biri kısım-ı âdî, diğeri kısım-ı âlîdir. Kısım-ı âdî, mekâtib-i idâdîyede okutturulan derslerdir. Kısım-ı âlî dahî iki sınıfa münkasım olarak biri edebiyat, diğeri ulûm ve fûnundur.” İdâdîye mektepleri ile sultânîyelerin kısım-ı âdisinde tahsil üç, mekâtib-i sultânîyenin kısım-ı âlisinde de tahsil üç senedir.

İdâdî mekteplerinde: “Mükemmel Türkçe kitâbet ve inşâ, mebâdî-yi ilm-i servet-i milel (iktisat), hesap ve defter tutmak usulü, Fransızca, coğrafya, hendese ve ilm-i mesaha, kavânin-i Osmaniye, tarih-i umûmî, hikmet-i tıbbiye, mantık, ilm-i mevâlid, kimya, cebir, resim” sultânî mekteplerinde de “edebiyat sınıfında: Türkçe fen kitâbet ve inşâ, Arabî ve Farsî’den edebiyata müteallik müellefat, maânî, Fransızca, ilm-i servet-i milel, hukuk-i milel, tarih- ulûm sınıfında: hendese-i resmîye, menâzır, cebir, cebirin hendeseye tatbiki, müsellesat-ı kürevîye ve müstevîye, heyet, hikmet-i tıbbiye, kimyânın muhtasar bir surette sanâyi ve zirâate tatbiki, ilm-i mevâlîye, fen-i tahtit-i arâzi” dersleri vardı.

1310 senesi tâli mekteplerin hayatında büyük tahvil senesi oldu. Bu sene zarfında mekâtib-i umûmiye hakkında Maârif-i Umûmiye Nezâretince yapılan islâhatı hâvi tebliğ-i resmîde taşra mekâtib-i idâdîsi leylî ve nehârî iki kısma ve vilâyetin ehemmiyet hâline ve mâliyesine göre mekâtib-i leylîyenin dâhilî talebesi elli ve yetmiş beş, yüz ve yüz elli olmak üzere dört dereceye taksim olunmuş ve sancak mektepleri vilâyet mekâtib-i leylîyesinin

son iki sınıf-ı âlîsine mahreç olarak nehârî halinde bil-ibka yönden evvel leylî halinde idare olunanlarla beraber şimdilik on sekiz vilâyet merkezleri mekâtibinin leylî olarak müceddeden ve ibkaen teşkil ve küşâdına karar” verildiği bildirilmekte idi.

Bu tebliğ-i resmî ile neşr edileceği ve ad olunan ve filvâkî ufak tefek bazı tâdîlâtla idâdî mekteplerin de tatbik edilen mekâtib-i idâdîye talimatnâmesi ile iki nev’i idâdî ihdas edilmiş oldu.

Bir kısmı, vilâyet merkezlerindeki idâdîler, diğer kısmı da livâ merkezlerindeki idâdîler.

Bu idâdîlerin teşkilatlarını iyice anlamak için mezkûr talimatnamenin kırk dördüncü maddesini okumak lazımdır. Bu maddede şöyle deniliyor:

Yedi senelik mekâtib-i idâdîyenin ilk üç senesi ile bazı yerlerde bulunan şübeler rüşdî ve diğer dört senesi idâdî derecesindedir. Mekâtib-i ibtidâiyeden musaddak şehadetnâmelerle bila imtihan mürâcaat edenler birinci ve mekâtib-i rüşdiyye ile idâdîlerin kısm-ı rüşdîlerinden şehadetnameye hâiz olanlar kezâ bila-ımtihan dördüncü seneye kayd ve kabul olunur.

Beş senelik mekâtib-i idâdîyenin kezâlık ilk üç senesi idâdî ise de bu nev’i mekteplerde beşinci sene tahsîlâtı ikmal edenlere verilecek idâdî şehadetnâmesinde yalnız iki senelik tahsîlât kayd edilecek ve ancak yedi senelik idâdîlerin yedinci ve dersââdet idâdîlerinin dördüncü senelerinden neşet edenlere tam idâdî şehadetnâmesi itâ kılınacaktır.

Beş senelik idâdîleri ikmal edenler, aldıkları şehadetnâmeleri ibraz ettikleri halde yedi senelik idâdîlerin altıncı ve dersââdet idâdîlerinin üçüncü senelerine ve yedi senelik idâdî şehadetnâmesine hâiz olanlar nizâmat mahsusasına tevfi ken evkat muâyenesinde dersââdet mekâtib-i âlîyesine kabul olunurlar.”

1286 Maârif-i Umûmîye Nizamnâmesiyle ve ‘ad olunan mekâtib-i sultânîyeden yalnız biri İstanbul’da Galata Sarayı Sultânîsi açılmış, İstanbul’da ve taşralarda rüşdiyye sınıfları hesaba katılmamak üzere ikişer ve dörder senelik idâdîler vücuda getirilmiştir. 1911 senesinde basılan *Dicti-onnaire de pedagogie* nın bahs ettiği idâdîler bu idâdîlerdir.

İlk kız idâdîsi:

Osmanlı İmparatorluğu’nda kız tahsili dârü’l-muallimat tahsilini geçememişti. İstanbul’a münhasır olan dârü’l-muallimatta pek az kız tahsil ediyordu. Meşrûtiyetle beraber kadınlık tahsiline ehemmiyet vermek lüzumu da girdi. Tevfik Fikret’in:

Elbet sefil olursa kadın, alçalır beşer

Mısra'ı her münevverin kafasında yer tutmuştu. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun en münevver merkezinde, İstanbul'da bile taassub o kadar korkutuyordu ki asrî bir millet için en basit bir hakikat olan kadın tahsil ve terbiyesi meselesi ciddi bir surette ortaya atılamıyordu. Bilimi o vaktin ricaline düşünüyordlardı. Fakat şu fikrayı okursanız, kadın tahsilinde heralde pek korkak hareket ettiklerini teslim etmiş olursunuz:

“Kız mektepleri için nezâret (meşrutiyette Maârif Nezâreti) az çalışabiliyordu. Taassubdan korkuyordu. Bunun için kız mekteplerine muallim girecek olan erkeklerin mutlaka fazla yaşlı, çirkin olması bulunduğu anane-i idariyeyi muhâfaza ediyordu. Biraz genç, mukteda muallimlere kız mekteplerinde iş verilmiyordu. Filvâkî dârü'l-muallimat programında da bazı islâhat yapıldı. Bahusus 1322'de vesâit tedrîsiyesi çoğaltılmak programlarında daha esaslı tâdîlât yapılmak suretiyle dârü'l-muallimat hayatında bir tahvil oldu.

Fakat nezâret yine korkarak hareket ediyordu. Hatta o kadar ki bu defa bir emirle müdürün dahi dârü'l-muallimatın içerisine girmesi birdenbire men olunmuştu. Müdür, asıl mektep binasından ayrı dairede, yalnız mektebin mubâyaaatı ve hâricî işleri ile meşgul olacaktı. Muallimler de o dairede bulunacaklar ve binaya yalnız ders için gireceklerdi. Muallim binanın kapısından girince kendisine bir mubassire refâkat ediyordu. Muallim dersinden çıkar çıkmaz yine bu mubassirenin kapıya kadar refâkatiyle binayı terk ediyordu.<sup>1</sup>

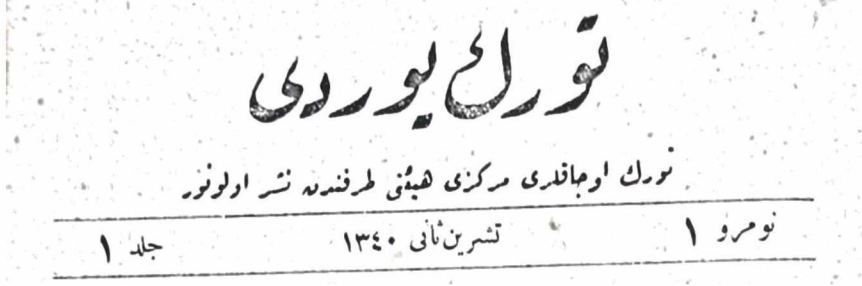
Bu sene zarfında korkak bir adımla ve işittiğime göre o zaman Ankara maârif müdürü olan ve şimdi Anadolu maârif kütüphanesi sahibi Edip Bey'in teklifiyle İstanbul'da bir inas idâdisinin temeli kuruldu. Bu mektebin suret-i tesisi hakkında aldığım mâlûmat şudur: 10 Temmuz 1327'de Aksaray yangınında Laleli Türbesi civarındaki dârü'l-muallimat binası da yanmıştı. Dârü'l-muallimat o zaman nehâfî idi. Fakat bu mektepten çıkan hanımların ekserisi vilayetlerde açılan kız mektepleri muallimeliklerine tâlip olmamalarına ve pek çok münhâlâta muallime bulunmamasına mebni maârif nezâretince vilayetlerden burada muallime yetiştirmek üzere vilayet inas mekâtib-i rüşdiyesi mezunları getirilmiş ve bunların da dârü'l-muallimatın şubesi olmak üzere Çarşamba'da Sadi Paşa konağında bulunan kız sanâyi mektebinden tedris ve beytûtetleri temin edilmişti.

Yangına müteâkib asıl dârü'l-muallimat teşkilatı idâdiye ve leylî kız sanâyi mektebi de leylî dârü'l-muallimata kalb edilmiş ve bu suretle ilk inas idâdisi tesis olunmuştu.

<sup>1</sup> Muallim mecmuası sene: 1303 sayı: 1

Baksı, E. (2020). Maârif Tarihimizden İlk Erkek ve Kız İdâdîleri, Nafi Atuf. ANKARAD, 1(2), 699-709.

Nafi Atuf



## معارف تاریخمزدن

# ایلك ارکک و قیز اعدادیلمری

ایلك اعدادی مکتبه کال افتدینک مکتب عمومیه ناظرلری (۱۲۶۵) زمانده تصادف ایدیوروز. صیان و رشده مکتبلرنده وجوده کتیریلن تجدیداتی نتیجه لر وریور؛ بر طرفدن مکتب کتابلری، تعلیماتناملری احضار، دیگر طرفدن ده بو مکتبلره معلم بیتدیرمک اوزره دارالمعلیملر تأسیس اولونوبوردی.

کال افتدینک ناظرلره قدار صیان و رشده مکتبلر مرکز فوقنده عمومی مکتبلر مرکز یوقدی؛ یکی مکتبلرک نتایج حسندن جسارت آلان کال افتدی «۱۲۶۶» ده اوزمانه قدار فوق العاده عد اوله جق بر طرز تحصیل کافل اولمق اوزره بر نوع علیه حکمنده اولان دارالمعارف مکتبکی قسم اعدادی بی شامل اولمق اوزره - ایوم استانیولده دارالمعلیمک بولوندی بناده - آچشدی. فی الواقع، بو مکتب اوزمانکی رشده لریک فوقنده و دارالفنون علیه احضار ایده جک قونده تأسیس اولونوبوردی.

۱۲۶۶ سنه نشر اولونان ۴۲۵ نومرولو تقویم وقایع نسخهنده شویله یازیلوبوردی: «مکتب جنبل مذکور ایله سنک درکار اولان وسعت و جسامتی و معامدن و خدمه سنک تعددی جهنیه مکتب رشده به مخصوص علوم و فنونک مافوقده اوله رقی تحصیل فن کتایبه مدار اوله جق بعض فنون و معارف تعلیم و تعلم اولومق و در دست انشا اولان دارالفنون ایله سنک دخی بلطفه الکریم حسن ختامدن صوکره کرک اورابه و کرک افلام فیض اقسامه آینه جق شا کردانک صورت ترتیب و تحدیدی مجلس عمومی معارفده» مذکر ایتمش و مذکور مکتبک رشده لریک فوقنده اوچ سنه لک بر تحصیل حائر اواناسی قبول اولونمشدی.

بو مکتب، کرک مدت درسی، کرک مواد درسی اعتبارله یک ضعیفی. دارالفنون، مکتب طیه آجلمش، بونلرده اوزمانه کورده عالی بر تحصیل و بریلکده

ایدی . بناء علیہ « دارالمعارف » لك بك متواضع اورنا تحصیل بو بؤكك اخصاص  
مكتبیری ایچون کافی کله مندی .

« بدعات دولتك هر نوعه كس لیاقت الك اوزره آوروپا لیه لرینه معادل وقرانه  
مكتبیری پروگرام لرینه مطابق اولوب توو كه ايله فرانسوزجه ك عینی درجه ده تدویر ایدیلدی  
ناپسیله و « مكتب سلطانی » عنوانینه مجرداً تأسیسی فرار كیر اولان مكتب غلظه سر اینده  
كفاد و اظامنامه سنك نشر طه برابر طله قید و قبولته ١٢٨٥ سنه سی محرمنك دوربت  
و ١٢٨٤ نیسانك اون یقنه مصادف اولان بازار ابرته سی كونی مباشرت ایشلدی . »

صنوت پاشا طرفندن وجوده كئیریلان ١٢٨٦ جمادی الاول معارف عمومی  
نظامنامه سی بوتون مكتبیری اولدینی كی اعدادی و سلطانی لری ده نسبی ایش  
بونلر حقیقه احكام قویشدی . بونظامنامه ایكنجی ماده سیله مراتب تحصیلینی اویجه  
ایر مقدمه در : برنجیسی میان ورشده ، ایكنجیسی اعدادیه و سلطانیه مكتبیریه ،  
اویچنجیسی مكاتب عالییه مخصوص اولان درس لر در . تقسیمده اعدادیه و سلطانیه  
مكتبیری آری اولقله برابر حقیقه اعدادیه مكاتبی سلطانیه ك - بو كونی كییری  
وجهله - برنجی دوره سیدر .

« مكاتب سلطانیه ده اوقوناجق درس لر ایكنی قسمدر . بری قسم عادی و دیگر  
قسم عالیدر . قسم عادی ، مكاتب اعدادیه ده اوقوندریلان درس لر در . قسم عالی ده  
ایكنی صنفه منقسم اوله رفی بری ادبیات ، دیگر کی علوم و فنوندر . « اعدادیه مكتبیری  
ایله سلطانیه لر ك قسم عادی سنده تحصیل اویچ ، مكاتب سلطانیه ك قسم عالی سنده  
تحصیل اویچ سنه در .

اعدادی مكتبیریه : « مكمل توو كه كئنا ت و انشاء ، مادی علم ثروت ملل  
( اقتصاد ) ، حساب و دفتر طو متق اصولی ، فرانسوزجه ، جغرافیا ، هندسه و علم  
مساحه ، قوانین عثمانیه ، تاریخ عمومی ، حكمت طبیعی ، منطق ، علم موالیده ،  
كیمیا ، جبر درسم » سلطانی مكتبیریه ده ادبیات صنفده : توو كه فن كئنا ت و انشاء  
عربی و فارسی دن ادبیات متعلق مؤلفات ، معانی ، فرانسوزجه ، علم ثروت ملل ،  
حقوق ملل ، تاریخ - علوم صنفده : هندسه رسمییه ، مناظر ، جبر ، جبرك  
هندسه یه تطبیقی ، معانیات كرویه و مستویه ، هیئت ، حكمت طیه ، كیمیا ك مختصر  
برسورنده صنایع و زراعت تطبیقی ، علم موالیه ، فن تحطیط اراضی ، درس لری واردی .



۱۳۱۰ سنهسی نالی مکتبلرک حیاتنده بویوک نچون سنهسی اولدی . بوسه طرفده مکتب عمومی حقتده معارف عمومی نفاذیجه پایلان اصلاحاتی حاوی تبلیغ رسیده . مکتب اهدایسی لیل ونهاری ایکی سنه و ولایت اهمیت حایه و مالیته کوره مکتب لیله تک داخل طلبهسی ایلی و بنش بش ، بوزو بوزالی اولوق اوزره دوت درجهیه تقسیم اولوقش وسحاق مکتبلی ولایت مکتب لیله سنک سوک ایکی سنه هابسته هرجه اولوقش نهاری حانده بالاغا بوندن اول لیل حانده اداره اولوقش لیله برابر شیدیت اون صکر ولایت مرکزی مکتب لیل اولوقش مجدد اوجاق تشکیل و کتادنه لیلاره و برله یکی بیلدیرنکده ایلی .

بوتلیغ رسمی ایله نشر ایدیلجکی وعد اولونان وفی الواقع اولوق تفک بعض تعبدیله اعدادی مکتبلرکده تفسیق ایدیلان مکتب اعدادیه تعلیماتسی ایله ایکی نوع اعدادی احداث ایدیش اولدی .

برقسی ، ولایت مرکزی لیلرکده کی اعدادیلر ، دیگر قسمی ده لولا مرکزی لیلرکده کی اعدادیلر .

بو اعدادیلرک تشکیلاتی آیجه آکلامق ایچون مذکور نظامنامه تک فرق درونجی مادهسی اولوقم لازمدن . بوساده شویله دیلیور :

• بی سنه تک مکتب اعدادیه تک ایست اوج سنهسی ایله بعض برلرکده بولونان شویله لر رشدی و دیگر دوت سنهسی اعدادی درجه سنهده در . مکتب ابتداییه دن مصدق شهادتنامه لوله سراجت ایدیلر بلا امتحان برنجی و مکتب رشده ایله اعدادیلرک قسم رشده لیلرکدن شهادتنامه حائر اولایلر کمال امتحان دورونجی سنهیه قید و قبول اولونور .

بش سنه تک مکتب اعدادیه تک کمال ایست اوج سنهسی اعدادی اسده بو نوع مکتبلرکده بش سنه تحصیلاتی اکل ایدیلر و برله تک اعدادی شهادتنامه سنهده بالکیز ایکی سنه تک تحصیلات لیل ایدیلرک و آتینج بی سنه تک اعدادیلرک بدنجی و درسعات اعدادیلرک دورونجی سنه لیلرک نشات ایدیلرک نام اعدادی شهادتنامهسی اعلی قلمه قلدیر . بش سنه تک اعدادیلرک اکل ایدیلر ، آتیلر شهادتنامه لری ابراز ایدیلرک حایه بی سنه تک اعدادیلرک آتینج و درسعات اعدادیلرک اوچین سنه لیلرک و بی سنه تک اعدادی شهادتنامه . فی حائر اولایلر نظامان مخصوصه سنه توفیق اوقت مینسنده درسعات مکتب غالبه قبول اولونور .

۱۳۸۶ معارف عمومی نظامنامه سبله وعد اولونان مکتب سلطانیه دن بالکیز بی استانیولده غلطه سرای ساحایی آجیلرک ، استانیولده وطنرکده لرده رشده

سنلری حساب قایلماق اوزده بکیشر و دوردر سنک اعدادیلر وجوده کتبلندیر.  
۱۹۱۱ سنسده باسیلان Dictionnaire de pédagogie تک تحت ابتدکی اعدادیلر ، بو اعدادیلردر .

ایلاک قیز اعدادیلی :

عنهانی امپراطورلنده قیز تحصیل ، دارالعلمان تحصیل کیمه مندی .  
استابوله منحصر اولان دارالعلمانده تک آرقیز تحصیل ایدیلوردی . مشروطیته برابر فادینق تحصیلیه اهمیت ویرمک لزومی ده کپردی . توفیق فکرک :

ایلت سفیل اولورسه فادین ، آجالیه ندر

مصر اعی هر مورک ففاسده بر ملو نمیشدی . آنحاق عنهانی امپراطورلکک  
نور مرکزنده ، استابوله بیله نصب اوفدار فورقودوروردی که عصری رملت  
ایچونک بسط بر حقیقت اولان فادین تحصیل و تربیهی مسئلهسی حدی بر صورتده  
اورنایه آیلایما یوردی . بیلیم او وقتک رجالی نه دوشونوبورلردی ؛ فقط شو قفردی  
اوقورسه کبر ، فادین تحصیلنده هر حالده تک فورقق حرکت ایشدکبری تسلیم ایش  
اولورسکزر :

• فیز مکشیری ایچون نظارت ( مشروطیته معارف نظارت ) آرز چایشاییلوردی .  
نقصیدن فورقوبوردی . چونک ایچون فیز مکشیرنه معلم کیره حک اولان ارککترکک مطلقا  
فضله باشق ، چیرکین اولماسی بولنده کی معنه اداریهی محالنه ایدیلوردی . بر آرز کج ،  
مفتد معطلره فیز مکشیرنده ایش ویرنه یوردی . فی الواقع دارالعلمان پروغرامنده ده  
بعض اصلاحات پایلیدی . باخصوص ۱۳۲۷ ده وساطتکدر بیهی چوغالینق ، پروغراملنده  
داها اساسی تعدیلات پایلینق صورتیه دارالعلمان جاسده بر تحول اولدی .

فقط نظارت بیه فورقاران حرکت ایدیلوردی . منی اوقدارکه بولنده براسله مدرک  
دشی دارالعلمانک امپریسته کیره سی بردن بره متع اولونشدی . مدبر ، اصل مکتب  
باشندن آبری دائره ده ، یانکیز مکنتکک صاهمانی و خازن ایشلرله مشغول اوله جفدی .  
معلملرده او دائره ده بولونایملر و بنایه یانکیز درس ایچون کیره جکوردی . معلم یانک  
قاپوستدن کیره کیمه بر مصره رهفت ایدیلوردی . معلم درسدن چیلار چیلار  
بیه بو مصره تک قابیه قادر رفقیله بنای ترک ایدیلوردی . ( ۱۱ )

بوت طرفده فوروق برآدمه، و اینتدیگمه کوره اوزمان آفره معارف مدیری اولان وئیدی آناتولی معارف کتبخانهسی صاحبی ادیب بک تکلیفیه استابوله بره انان اعدادیسی « تک تلی قورولدی . بومکتیک صورت تأسیسی حفته آدیقم معلومات شودر : ١٠ نومز ١٣٣٧ ده آقسرای یانئیتده لالهلی توبهسی جوارنده کی دارنعلماک بناسی ده یانئیدی . دارنعلماک اوزمان نهاری ابدی . فقط بومکتیدن چیستان خانلرک اکثریسی ولایتلرده آجیلان قیز مکتبلری معلمه لکتریه طالب اولما لریسه و بک جوق منحلانہ معلمه بولونما مانه منی معارف نظارتجه ولایتلردن بوراده معلمه ییشدیرمک اوزره ولایات انان مکاتب رشدهسی مآذونه لری کتیریش و بونلرکده دارنعلماک شعبهسی اولوق اوزره چهارشنبهده سمدی پاشا قوناعنده بولونان قیرصایع مکتبدن تدریس و بیئتوتلری تأمین ایدئیدی .

یاقینی متاف اصل دارنعلماک تشکیلاتی اعدادی به وللی قیز صایع مکتبده لیلی دارنعلماک قنب ایدئیش و بوسورته ابک انان اعدادیسی تأسیس اولونئیدی .

تافع عطف